

in kennis der realia,¹³⁴⁾ laat ontaarden, maar oog kreeg voor den dieperen ondergrond, dat men in 't algemeen niet meer de wetenschap in het begrip laat opgaan, niet meer onwetenschappelijk noemt wat aan alle wetenschap voorafgaat.

Edoch, voldoende is dit niet: ook hier weer is het Christelijk beginsel de wigge, die scheiding maakt tusschen wetenschap en wetenschap. Wie geen norm heeft om daarnaar zijn oordeel te richten, dien kan de Grieksche mystiek lief zijn, die verheugt zich in haar eereherstel, nu ja, wijl ze hem sympathiek is, wellicht ook, wijl hij meent dat ze inderdaad meer invloed gehad heeft dan men vroeger erkende. Hem die den Bijbel niet erkent als Gods Woord, dien staat die mystiek op één lijn met de verborgenheden der Schrift, ja hooger. Wat men in de Assyriologie zag gebeuren,¹³⁵⁾ dat geschiedt ook op dit gebied. Voor een DIELS is het logosbegrip van Heraclitus overgegaan in het Evangelie van JOHANNES;¹³⁶⁾ voor een PFLEIDERER berust de wijsheid van den Prediker niet zelden op de filosofie van denzelfden wijsgeer;¹³⁷⁾ volgens DIETERICH's oordeel „stammt manches [aus der Johannesapokalypse] aus griechischen Quellen.”¹³⁸⁾ Zoo verdwijnt zoo licht de grenslijn tusschen het heilige en onheilige: voor eene scheiding ontbreekt immers alle ratio! Ja, ik spreek stouter: zulk eenen moet consequent die mystiek onderdoen voor de „zuivere” filosofie, staat het religieus-mystische element *lager* dan het begrifflich-logische; want dit laatste geeft immers de waarheid, waarnaar het eerste slechts streeft en tast!

Maar gansch anders staat hierin de Calvinist: hem is de philologie wel wetenschap van den logos, wellicht eer en meer dan voor eenig ander, maar die logos is door de zonde verdorven; de mensch verduisterd in het verstand, vervreemd van het leven Gods.¹³⁹⁾ En juist in de belijdenis hiervan komt de tegenstelling het scherpst uit: voor den philoloog die den zondeval loochent, meer bijzonder voor den rationalist, is het Grieksche denken, de Grieksche ontwikkeling, normaal, bijna zou ik zeggen, volmaakt;¹⁴⁰⁾ ze is het ideaal waarnaar hij zich richt; en zoo moet hij zich dan ook aangetrokken gevoelen *niet* tot de mystiek, — want die bekent juist, dat ze *niet* normaal, niet volmaakt is, dat ze slechts zoekt en tast, *of* ze het vinden mocht; aangetrokken gevoelt hij zich tot het begrifflich-